

JO NESBØ

**DOKTOR
PROKTOR**

OG VERDENS UNDERGANG

- MÅSKE

Oversat af
Allan Hilton Andersen

★ ★
Alvilda
★

Kapitel 1

Verdenskrig og hikke

DET VAR NAT I OSLO, og det sneede. Store, tilsyneladende uskyldige snefnug dalede ned fra himlen og landede på byens tage, gader og parker. En meteorolog ville sikkert have fortalt dig, at snefnuggene kun var frossen regn, som kom fra skyerne, men kendsgerningen er, at ingen ved det *helt* sikkert. Snefnuggene kunne for eksempel komme fra Månen, som af og til stak frem mellem sprækker i skydækket og kastede et sælsomt lys ned over den sovende by. De snefnug, der ramte asfalten foran rådhuset, smeltede med det

samme og løb som vand hen til den nærmeste afløbsrist, ned gennem åbningen og dryppede ned i et rør, hvorfra det straks blev ført ind i kloakrørene, som gik på kryds og tværs dernede, dybt under Oslo.

Og heller ingen ved *helt* sikkert, hvad der befinder sig nede i kloakkernes verden, mens hvis du havde været så dum og modig, at du var klatret derned denne decemberrat, og havde du været helt stille og holdt vejret, ville du have hørt nogle underlige ting og sager. Vand der dryppede, kloakker der gurglede, rotter der puslede, en frø der kvækkede og – hvis du var rigtig uheldig – lyden af et par kæmpestore kæber, der

knirkende åbnede sig til en mund på størrelse med en badering, lyden af dryppende anakondaslangespyt, og det øredøvende smæld af gabet, som klappede sammen. Derefter ville der garanteret være blevet helt stille for dig, min uheldige ven. Men tænk, hvis du ikke var så uheldig. Så ville du denne nat have hørt andre lyde. Lyde som ville have forbavset dig. Lyden af et vaffeljern, der klappede sammen, stemmer der mumlede lavmælt, vaffeljern som blev åbnet. Og så: tavs tyggen.

Men efterhånden holdt sneen op med at falde, tyggeriet hørte op, folk i Oslo begyndte at vågne til en ny dag og begav sig gennem mørket og snesjappet til arbejde og i skole. Og idet frøken Strobe begyndte at fortælle sine elever om anden verdenskrig, kiggede en bleg vintersol, som igen havde sovet over sig, forsigtigt op over fjeldene.

Lise sad ved sin pult og kiggede op på tavlen. Der havde frøken Strobe skrevet VERDENKRIG. Hun havde glemt s'et. Verdenskrig, skulle der stå. Og det generede Lise så meget – hun kunne nemlig godt lide, at ting var stavet rigtigt – at hun ikke helt kunne koncentrere sig om frøken Strobe, som fortalte om, hvordan tyskerne overfaldt Norge i 1940, og at en håndfuld helte havde taget sig af tyskerne, så nordmændene vandt krigen og kunne synge „Sejren er vor, sejren er vor, vi har vundet, sejren er vor!“

„Hvad gjorde alle de andre så?“

„Vi rækker hånden op, når vi vil spørge om noget, Bulle!“ sagde frøken Strobe strengt.

„Ja, det skal jeg love for, at I gør,“ sagde Bulle. „Men jeg kan ikke se, at I får nogen bedre svar af den grund. Min metode, frøken Strobe, er bare at tage ordet ...“

Den lillebitte rødhårede og temmelig fregnede dreng ved navn Bulle rakte en lillebitte hånd i vejret og lod, som om han plukkede usynlige æbler. „... sådan! Grib ordet, beholde det, have det i min magt, give ordene vinger og lade dem flyve hen til dig ...“

Frøken Strobe bøjede hovedet og stirrede med opspilede øjne hen over brillerne, som gled endnu en centimeter længere ned på hendes lange næse. Og Lise så til sin forskrækkelse, at frøken Strobe havde løftet hånden til sit berygtede katederklask. Lyden af frøken Strobes håndflade mod fyrretræ var gruopvækkende. Man sagde, at den havde fået voksne mænd til at græde og mødre til at råbe på mor. Det vil sige: Når Lise tænkte sig om, var det Bulle, som havde sagt det, så det var ikke hundrede procent sikkert, at det var hundrede procent sandt.

„Hvad gjorde de, der ikke var helte?“ gentog Bulle.
„Svar, kære lærer, hvis skønhed kun overgås af din visdom. Svar, og lad os drikke af kundskabens bæger.“

Frøken Strobe havde sænket hånden og sukkede. Og Lise syntes, hun kunne se det rykke lidt i mundvigene bag al strengheden. Frøken Strobe var ikke en dame, som overdrev smil og anden solskinsmimik.

„De nordmænd, der ikke var helte under krigen,“ begyndte hun. „de ... øh, heppede.“

„Heppede?“

„De heppede på heltene. Og på kongen, som var flygtet til London.“

„De gjorde altså ingenting,“ sagde Bulle.

„Det er ikke helt så enkelt,“ sagde frøken Strobe.

„Alle kan ikke være helte.“

„Hvorfor ikke?“

„Hvorfor ikke hvad?“

„Hvorfor kan alle ikke være helte?“ spurgte Bulle og slog et kast med det røde pandehår, der nåede helt ud over kanten på pulten.

I den stilhed, der fulgte, kunne Lise høre råben og hikken fra klasseværelset inde ved siden af. Og hun vidste, at det var den nye sløjdlærer, som hed Gregor Galvanus, men som de bare kaldte hr. Hikke, fordi han begyndte at hikke, når han blev stresset.

„Troels!“ hvinede Gregor Galvanus med en fortvivlet falset. „Hik. Trym! Hik.“

Lise hørte Troels' ondskabsfulde latter og den mindst lige så ondskabsfulde latter fra tvillingbroderen Trym, løbende skridt og en dør, som blev slået op.

„Det er ikke alle, som har det i sig at være en helt,“ sagde frøken Strobe. „De fleste vil bare gerne have fred og ro til at passe sig selv uden at blive generet for meget af andre.“

Her var de fleste i klasseværelset holdt op med at høre efter og kiggede i stedet ud ad vinduerne. For der, i den snedækkede skolegård, kunne de se Troels og Trym Thrane løbe af sted. Det var ikke noget kønt syn, for Troels og Trym var et par fede børn, og deres bukse-lår gned mod hinanden, når de løb. Men forfølgeren var ikke mere elegant. Hr. Hikke humpede af sted i krumbøjet, kalveknæet trav som en klodset elg i formiddagssolen. Grunden til hans humpende og krum-bøjede gangart var kontorstolen, som tilsyneladende var vokset fast til hr. Hikkens buksebag. Frøken Strobe kiggede ud ad vinduet og sukkede dybt:

„Bulle, jeg er bange for, at nogle af os simpelthen er ganske almindelige mennesker uden en skygge af noget helteagtigt over os.“

„Hvad er det for noget med stolen?“ spurgte Bulle lavmælt.

„Det ser ud, som om den er syet fast til hans bukser,“ sagde Lise og gispede. „Se, nu er han henne ved det isglatte stykke ...“

De tøfler, som Gregor Galvanus alias hr. Hikke havde på, begyndte at glide under ham. Og så faldt han. Lige på halen. Det vil sige, eftersom hans bagdel sad fast på stolen, og stolen havde hjul, og hjulene var godt smurte, og skolegården skrånede ned mod den bakke, der førte til Kanonbækken, befandt hr. Hikke sig pludselig som ufrivillig passager på en kontorstol, der trillede nedad i stadig højere fart.

„Gode gud,“ udbrød frøken Strobe forskrækket, da hun opdagede sin kollegas hastige færd mod verdens – i hvert fald skolegårdens – ende.

I nogle sekunder var der så stille, at det eneste, man kunne høre, var den rumlende lyd af hjulene mod

isen, de glatte tøfler der skrabede mod isen i et fortvivlet forsøg på at bremse, plus en ubehersket hikken. Så ramte stol og sløjdlærer snebunken for enden af skolegården. Og bunken ligesom eksploderede med et puff, og i næste øjeblik var luften fuld af puddersne. Stol og Gregor Galvanus var helt væk!

„Mand over bord!“ brølede Bulle, sprang op fra sin plads og løb fra pult til pult hen mod døren. Og de andre fulgte efter, selv frøken Strobe, og i løbet af entotretre var alle ude, bortset fra Lise. Lise stod ved tavlen med et stykke kridt i hånden, og midt mellem net og kæt skrev hun et s. VERDENSKRIG. Sådan. Så pilede hun også ud derfra.

Henne ved snebunken var frøken Strobe og en anden lærer allerede i gang med at trække Gregor Galvanus frem, der stadig sad på stolen.

„Er der sket noget med dig, Gregor?“ spurgte frøken Strobe.

„Hik,“ sagde Gregor. „Jeg er blind!“

„Nej da,“ sagde frøken Strobe og brugte en finger til at pirke den sne væk, der havde pakket sig sammen på indersiden af hans brilleglas. „Sådan ...“

Galvanus blinkede forvirret og rødmede, da han fik øje på hende. „Åh, jamen goddag, frøken Strobe! Hik!“

„Sikken en ståhej,“ sagde Lise til Bulle, som havde været første mand på gerningsstedet, og det var han

så hurtigt, at han var dækket af den hvide puddersne, som Galvanus havde hvirvlet op. Bulle svarede ikke, men stirrede bare ned mod Kanonbækken.

„Er der noget galt?“ spurgte Lise.

„Jeg så noget dernede, da jeg kom. Puddersneen havde sat sig fast på det.“

„Sat sig fast på hvad?“

„Det er det, jeg ikke ved. Det blev væk, da sneen smeltede.“

Lise sukkede. „Vi må snart få gjort noget ved din overivrige fantasi, Bulle. Måske kan doktor Proktor opfinde noget indbildningsdæmpende.“

Bulle blinkede sneen ud af øjenvipperne og greb hendes hånd. „Kom!“

„Bulle ...“

„Kom,“ sagde Bulle og lukkede lynlåsen på sin dynejakke.

„Vi er midt i en time!“

Men det hørte Bulle ikke. Han havde nemlig kastet sig ud i den dybe sne, og nu rutsjede han på maven ned ad den stejle skråning mod den tilfrosne bæk.

„Bulle!“ sagde Lise og trampede efter ham. „Det er forbudt at gå ned til bækken!“

Bulle, som allerede var kommet på benene, pegede triumferende på noget i sneen.

„Hvad er det?“ spurgte Lise og gik nærmere.

„Spor,“ sagde Bulle. „Fodaftryk.“

Lise så ned på det, som ganske rigtigt var dybe fodspor i sneen. De fortsatte ud på isen, hvor der kun lå et tyndt lag sne.

„Nogen er gået over bækken,“ sagde Lise. „Og hvad så?“

„Jamen se lige aftrykkene,“ sagde Bulle. „Det er ikke et dyr. Er du enig i det?“

Lise tænkte på alle de dyrespør, de havde set i naturfagstimerne. Poter, kløer, kragetæer. Det her lignede ikke nogen af dem. Så hun nikkede, at hun var enig.

„Og det er heller ikke sko eller støvler,“ sagde Bulle. „Mystisk ...“

Han begyndte at gå ud på isen efter sporene.

„Vent!“ sagde Lise.

„Hvad nu, hvis isen ikke ...“

Men Bulle hørte ikke efter. Og da han var kommet sikkert over på den anden side, vendte han sig om: „Kommer du, eller hvad?“

„Selv om isen kan bære dig, kan det jo godt være, at den er for tynd til mig,“ hviskede Lise, som var bange for, at frøken Strobe skulle se dem fra skolegården.

„Hvad?“ råbte Bulle.

Lise pegede på isen.

Bulle svarede ved at pege på sit eget hoved. „Brug nu din peanut-hjerne! Se på sporene! Det, der er gået over her, er større end dig og mig tilsammen!“

Lise kunne ikke fordrage, når Bulle lod, som om han var kvikkere end hende. Så hun stampede vredt i sneen et par gange. Og tænkte på, hvad hendes kommandant-far – eller endnu værre: kommandant-mor – ville sige, når hun kom hjem med en seddel fra frøken Strobe. Hun kunne mærke, at hun slet ikke ville det her. Og så gik hun over isen. For sådan er det, når man er så uheldig tilfældigvis at være bedste ven med en fyr som Bulle.

Sporene gik i en stor cirkel gennem Hasselnødskov, som egentlig kun var en beskeden

samling venlige træer, over Hasselnødbroen, tilbage til skolegården og op ad trappen til gymnastiksalen. De åbnede døren og gik ind.

„Se,“ sagde Bulle og pegede på de våde aftryk på gulvet. Men aftrykkene blev mindre tydelige, efterhånden som de gik gennem gangen, omklædningsrummene og til sidst stod inde i den tomme gymnastiksal og så på de sidste rester af aftryk, før de forsvandt helt.

„Det er blevet tørt på benene,“ sagde Bulle og snusede ud i luften.

„Hvad er *det*?“ spurgte Lise og kiggede på skoleorkesterets fane, som stod lænet op ad væggen bag måtterne og den gamle springhest. Det var herinde, de øvede, det skoleorkester som både hun og Bulle spillede i. Fanen var blå, og orkesterets navn stod broderet med gul skrift: DØLGEN SKOLEMUSIK.

Bulle begyndte at gå hen mod udgangen igen, og Lise skyndte sig efter ham. For selv om hun var en klog og modig pige, som slet ikke troede på spøgelse, monstre og den slags („Ha! Hvem på min alder tror måske på den slags,“ tænkte hun), ville hun ikke være der alene. For der var noget derinde, som havde fået hendes nakkehår til at rejse sig, noget som ikke stemte og havde fået hende til at føle det, som om hun befandt sig i en slags drøm.

Ude i skolegården stod rektor foran snebunken og spurgte højlydt, om nogen kunne fortælle hende, hvem

der havde syet hr. Galvanius' buksebag fast til stolesædet. Bulle og Lise stod øverst oppe på trappen til gymnastiksalen og så børnene kaste forskrækkede blikke rundt; først på rektor, og så på Troels og Trym, som stod skulder ved skulder med korslagte arme og sendte dem advarende blikke.

„Der er aldrig nogen, der tør sladre om Troels og Trym,“ sagde Lise.

„Frøken Strobe har vel ret,“ sagde Bulle. „De fleste mennesker vil bare have fred og ro og passe sig selv uden at blive generet for meget af andre.“

I det samme ringede det ind. Eller måske var det ud. Den her dag var i hvert fald ved at blive temmelig mærkelig, syntes Lise.

Og den blev endnu mere mærkelig midt i den sidste skoletime. For lige pludselig forstod Lise, hvad det var, der ikke stemte. Det ramte hende i hovedet som en af Troels' og Tryms snebolde. Skoleorkesterets fane! Fanen med navnet, som var broderet med gult, og som hun havde set hundredvis af gange. DØLGEN SKOLEMUSIK. Der var bare det, at på den fane, de havde set, stod der DØLGEN SKOLEMUSIKK. Med to K'er. Lise kunne mærke, at hun blev iskold over det hele. Hvordan kunne det lade sig gøre?

Det havde ringet ud, og Lise havde trukket Bulle med

sig ind i den tomme gymnastiksal, hvor de stod og så på den gamle orkesterfane. Bulle stavede sig møjsommeligt gennem bogstaverne:

„D-Ø-L-G-E-N S-K-O-L-E-M-U-S-I-K.“

„Jamen der var to K'er før!“ sagde Lise fortvivlet.

„Det er altså rigtigt!“

Bulle satte fingerspidserne mod hinanden og vendte sig om imod hende. „Måske kan doktor Proktor opfinde noget indbildningsdæmpende til dig, søde.“

„Jeg indbilder mig ikke noget som helst!“ råbte Lise fortvivlet.

Bulle klappede hende venligt på ryggen. „Det var bare pjat. Ved du, hvad forskellen er på dig og mig, Lise?“

„Nej. Eller: jo. Det meste.“

„Forskellen er, Lise, at som din ven stoler jeg altid blindt, på det du siger.“

„Det,“ sagde Lise, „er, fordi forskellen på dig og mig er, at jeg altid taler sandt.“

Bulle kiggede tankefuldt på fanen. „Jeg tror, det måske er på tide, at vi søger råd hos vores venner.“

„Vi har ingen venner, Bulle. Bortset fra hinanden har vi kun én ven.“

„Det lyder som en venneflokk, hvis du spørger mig,“ sagde Bulle og fløjtede en prøvende tone på førstestemmen til 'Gammel Jægermarch'. Og så kunne Lise ikke lade være; hun faldt ind og fløjtede klarinetstemmen.

Og til tonerne af 'Gammel Jægermarch' marcherede de fra skolen og ind på Kanonvejen, forbi det røde hus, hvor Lise boede, forbi det gule hus på den anden side, hvor Bulle boede, og hen til det mærkelige, blå og skæve hus, som lå helt inderst, næsten gemt under snebunker, og hvor deres eneste ven boede. De trampede gennem sneen forbi det nøgne pæretræ og bankede på døren, fordi dørklokken stadig ikke virkede.

„Doktor Proktor!“ råbte Bulle. „Luk op!“